

Framhald av síðu 13

TÍÐARGREIN

viðvíkjandi fólkatrygdini í Vága Floghavn?

Tað eru nøkur viðurskipti serliga av politiskum slag, sum eru ein forðing fyri, at millum onnur nevndu mál verða flokkaði sum trygdarmál í Føroyum. Við at arbeiða strategiskt við leiðslu av trygdarmálum, har átrokandi og týðningarmikil evni í samfelagnum verða sett í talu – tryggileikagjörd – politiskt í Føroyum, fáa eitt nú Sea Shepherd málið og brunaviðurskiptini í farstøðini eina raðfesting, sum ger, at málini verða loyst á ein fullgóðan hátt. Hetta hóast Føroyar eru í ríkisfelagsskapi við Danmark, sum hevur ábyrgd av trygdarpolitikkinum í ríkinum.

Eg allýsi í hesum sambandi ríkisfelagsskapin sum eina organisatión, har tað skal fremjast strategisk leiðsla á øllum trimum stigum – operativt-, stjórnarráðs- og politiskt stig – í mun til trygdar-, verju- og tilbúgvingsmál.

6.1 Strategisk leiðsla av trygdarmálum eftir umstøðunum og einari heildarhugsan

Tá ábyrgdarviðurskiptini sum áður nevnt eru deild millum føroyskar og danskar myndugleikar, er tað neyðugt við einari strategi-menning av trygdarmálum í tí stóra- heldur enn í tí litla felagsskapinum. Kurt Klaudi Klausen, ið er professari, og sum hevur skriva nógv um almenna leiðslu, heldur, at strategisk leiðsla er ein leypandi mannagongd, sum eigur at vera útint í einum bólkið av viðkomandi áhugapørtum. Hægstu leiðarar í organisatiónini hava ikki einkarrætt til at fremja strategiska leiðslu, men sambært Klaudi Klausen hava teir evstu leiðararnir harafturímóti ábyrgd av, at útinna strategiska leiðslu saman við øð-

um starvsfólkum. Hesi onnur eru starvsfólk á fleiri ymiskum stigum í organisatiónini. Klaudi Klausen heldur eisini, at ímyndin av hvat strategi snýr seg um er broytt við tíðini fram ímóti, at fokus í dag er á strategiskari leiðslu, sum er sett í verk eftir umstøðunum og einari heildarhugsan í mun til eina víðkaða fatan av umheiminum.

Júst hugsanin hjá Klaudi Klausen um, at fokus skal vera á strategiskari leiðslu á ymiskum stigum, og sum skal taka atlit til konketu umstøðurnar og eina heildarhugsan í mun til umheimin, samsvarar væl við hugsanargrundarlagi í hesar greining, nevnlaga, at vandar og hóttanir, ið hava sín uppruna í altjóðagerðini, rákum í hesum sambandi og kreppu-samhangum, raka eins væl Føroyar sum Danmark og onnur evropeisk lond.

6.2 Strategisk leiðsla av trygdarmálum á vígvøllum

Fyri at grundgeva fyri, hvussu røtt strategisk leiðsla kann útinna í mun til umheimin, arbeiðir Klaudi Klausen við ímyndum um vígvallir, sokallaðar "arenair".

Ein av týðningarmiklu vígvallunum, sum er viðkomandi at viðgera í sambandi við handfaring av trygdarmálum í Føroyum, er tann politiski- eisini nevndur avgerðar-vígvøllurin. Á hesum vígvøllinum er tað ein áhaldandi "bardagi" ella stríð um vald og ávirkan, har tað í Føroyum eru serliga danskir myndugleikar, sum ynskja ávirkan í trygdarmálini, men ikki týðiligt við ítálu setan á politiskum stigi. Á politiska vígvøllinum er tað ein fyrimunur at hava kjølfest valdsstøð og politiskt tev. Sæð í ljósinum av, hvussu tætt trygdar- og verjumál eru tengt at danska

ríkinum í lóggávuunum, sum nevnt er omanfyri, so vil strategitilgongdin á politiska vígvøllinum vera bundin at politiskum samráðingum og tingingum, um broytingar ella tillagingar skulu gerast í ábyrgdarbýtinum innan trygdar- og verjupolitikkin.

Ein annar vígvøllur, ið er viðkomandi at lýsa í hesum samhang, er vígvøllurin um tilvitanargerð. Hesin vígvøllur snýr seg um framleiðan av vitan, meiningum og ítálu setan (diskurs). Á hesum vígvøllinum er tað eitt stríð um tað, vit vita um ávís evni í samfelagnum. Tað kann tiskil í sambandi við tilvitanargerð av einum evni vera stríð um orð, hvussu evni skal allýsast, nú tá vit í hesari greining viðgera politiska ítálu setan av trygdarmálum í Føroyum. Avbjóðingin á hesum vígvøllinum er, at fáa stuðul til og eina felags fatan av vitanini um eitt evni, sum í hesum førinum kundi verið vitanin hjá føroyskum og donskum myndugleikum um hvat eitt trygdarmál inniheldur. Við at fáa eina felags fatan av, at tað í ávísu førum er neyðugt á politiskum stigi, at seta í talu eitt ávíst átrokandi evni í samfelagnum sum eitt trygdarmál, vil tað styrkja føroyska og danska samstarvi á økinum. Strategiin á vígvøllinum fyri tilvitanargerð sær málið - talugerðina - sum týðningarmikið amboð sæð í tí ljósið, at leiðslan kann samskipta, greiða frá og broyta tilgongdina í sambandi við trygdarmál. Í tí sambandi kann leiðslan umvegis málið fáa ávirkan og vald umfram seta á stovn og staðfesta teirra legitimitet og samleika. Henda strategi-tilgongd hevur í stóran mun legitimitet og nakað minni av rationaliteti og innovatión.

7. Samanumtøka

Greiningin vísir, at hóast málini við Sea Shepherd og Vága Floghavn ikki vera politisera sum trygdarmál, so vera ávís operativ tiltøk sett í verk, sum hava samband við eitt trygdarmál. Harumframt eru operativu tiltøkini tengd at, hvørt ein hending er farin fram ella ikki. Í Sea Shepherd málinum fór ein hending fram í fjør, tí hevur landsstýrið sett tvey ítøkilig tiltøk í verk viðvíkjandi handfaring av- og kunning um grind. Í sambandi við brunaviðurskiptini í farstøðini á flogvøllinum, er ein hending tibetur ikki enn ítøkiliggjörd. Men tað gevur harafturímóti avvarðandi myndugleikum høvi til ikki at seta tiltøk í verk, sum almenn- ingurin veit um, tí vandin fyri brunatrygdini er abstraktur, og tí kann vandin noktast ella fjalast sambært ástøðinum hjá Ulrich Beck.

Tað er sera viðkomandi í hvørjum samhang og í hvørjum umstøðum, trygdarmálini vera sett í talu. Politiski og -vígvøllurin um tilvitanargerð hava stóran týðning, tá strategisk leiðsla skal útinna í mun til evnir og økir í samfelagnum, sum hava við trygdar- og verjumál at gera. Hesin týðningur av strategiskari leiðslu í mun til politikkin í samhang við lögfrøði og tilvitanargerð um evni, sum skal tryggileikagerast, er serliga eyðsýndur í einari organisatoriskari skipan sum við ríkisfelagsskapinum, tá evni er umfata av víðkaða trygdarhugtakinum og harvið trygdarpolitikkinum hjá danska ríkinum. Hetta tí, sum nevnt er omanfyri, at trygdarpolitikkurin er kjølfestur í yvirvald og landøki Danmarkar, sum fatar um Føroyar, og harvið so tætt at ríkis-hugtakinum (kongsvaldinum) sum til ber at koma.

Tá tillagingar og/ella broytingar skulu gerðast innan trygdarpolitiska øki so tætt at kongsvaldinum í ríkinum, tí nútíðar hóttanir og vandar, ið eru tvørtjóða, og sum hava sín uppruna í altjóðagerðini og trygdarpolitisku støðuni í Evropa, raka føroyska samfelagið, so krevst skilvís politisk tvelving umfram breið tilvitanargerð um bakgrundina og endamáli við tillagingini. Strategisk leiðsla í sambandi við tillaging av trygdarpolitikkinum, og útinna í hesum, tað verið seg innan danskari- ella føroyskari lóggávu, organisatión og mannagongdum, má taka støði í tí stóra felagsskapinum, umboðandi viðkomandi áhugapartar í fyrst og fremst Føroyum og í Danmark umfram á operativum-, stjórnarráðs- og politiskum stigi.

Altjóðagerðin og trygdarpolitiska støðan við móguleikum og ikki minst avbjóðingum, tekur ikki atlit til, hvussu lond hava skipað seg ríkisrættarlaga og søguliga samhangin í hesum sambandi. Hesar fortreytir eru eisini galdandi í ríkisfelagsskapinum millum Føroyar og Danmark. Nógv er broytt á trygdarpolitiska økinum síðani heimastýrslógin bleiv sett í gildi í 1948. Henda broyting má eisini siggjast aftur í, at ávís mál í føroyska samfelagnum verða tryggileikagjörd sambært tí víðkaða trygdarhugtakinum og soleiðis fáa politiska raðfesting. Á tann hátt vera átrokandi trygdarmál, eitt nú Sea Shepherd og Vága Floghavn, loyst á operativum- og fakligum stigi.